

CORNEILLE

tri umjetnička djela u Veloj Luci

Rada Dragojević Čosović
Centar za kulturu Vela Luka
Ul. 26, br. 2
HR 20270 Vela Luka
radad7448@gmail.com

Primljeno: 7.3.2023.

UDK 738.5

Sažetak: U tekstu se progovara o djelima Corneillea u Veloj Luci. Autor dva mozaika i jednog crteža jedan je od najvažnijih nizozemskih umjetnika druge polovice 20. st., suosnivač umjetničke grupe CoBrA i sudionik Međunarodnih susreta likovnih umjetnika u Veloj Luci 1968. Opisujući ova tri djela, autorica zaključuje kako se ona i izborom motiva (ptica), elementima forme i u kompoziciji uklapa u njegovo stvaralaštvo. Naglašava i važnost kruga kao najučestalijeg motiva veloluških mozaika iz 1968.

Ključne riječi: Guillaume Cornelis van Beverloo – Corneille, Međunarodni susreti likovnih umjetnika u Veloj Luci, mozaik, Vela Luka

Organizatori i inicijatori Međunarodnih susreta u Veloj Luci Petar Omčikus i Kosa Bokšan bili su članovi Zadarske grupe, umjetničke skupine studenata s beogradske likovne akademije. Djelovanje ove grupe oformljene 1947., neposredno nakon Drugog svjetskog rata u ruševnoj zgradi u bombardiranom Zadru predstavljalo je otklon i otpor politički uvjetovanom umjetničkom stvaralaštvu. Ubrzo nakon toga Petar Omčikus i Kosa Bokšan odlaze u Pariz koji je u to vrijeme žarište umjetnika iz svih krajeva Europe sa sličnim ratnim i poslijeratnim iskustvima. Tijekom godina povezali su se s brojnim umjetnicima i likovim kritičarima te razvili međunarodnu umjetničku mrežu koja je rezultirala trima Međunarodnim susretima likovnih umjetnika u Veloj Luci 1968., 1970. i 1972. godine. Kolektivno umjetničko djelovanje imperativ je prvog velolučkog međunarodnog susreta.

Nimalo ne čudi što je jedan od osnivača poslijeratnog europskog pokreta CoBrA nizozemski umjetnik Guillaume Cornelis van Beverloo, poznatiji kao Corneille, jedan od sudionika ovog značajnog umjetničkog događaja na Korčuli održanog značajne 1968. godine. O njegovoj nazočnosti na Međunarodnim susretima likovnih umjetnika u Veloj Luci svjedoči popis umjetnika koji su sudjelovali na Susretu u publikaciji tiskanoj neposredno nakon ove manifestacije, kao i fotografija jednog njegovog mozaika u istoj tiskovini (Celić 1968: 7, 57). U sklopu Susreta je realizirao, koliko mi je do sada poznato, dva mozaika.¹ Jedan se čuva i prezentira

u prizemlju Centru za kulturu Vela Luka², a drugi se nalazi u prostoru Splitske banke u mjestu. Osim ova dva mozaika, u umjetničkom fundusu Centra za kulturu Vela Luka u okviru Međunarodne poklon zbirke crteža, grafike i male skulpture nalazi se i jedan crtež ovog autora pod nazivom „Le monde du oiseaux VI“ iz 1979.

Corneille je rođen je u Liègeu u Belgiji 3. srpnja 1922. Roditelji su mu bili Nizozemci, a vratio se u Nizozemsku kada je imao 12 godina. Studirao je umjetnost na Akademiji u Amsterdamu. U svom

1 Prilikom proučavanja građe Međunarodnih susreta likovnih umjetnika u Veloj Luci i pripremanja dokumentarne obljetničke izložbe „Međunarodni susret likovnih umjetnika u Veloj Luci/The International Encounter of Artists in Vela Luka“ u fundusu Centra za kulturu Vela Luka pronašla sam skice za mozaike koji su realizirani 1968. godine u sklopu Prvog međunarodnog susreta među kojima je i jedna skica za mozaik koji se nalazi u Splitskoj banci u Veloj Luci, a za kojeg se ispostavilo da mu je autor nizozemski umjetnik Corneille. Pored jednog dijela pronađenih skica bila su dopisana imena autora, kao i na manjem dijelu fotografija mozaika koje su Centru za kulturu Vela Luka ustupili Petar Omčikus i Kosa Bokšan. Zahvaljujući imenima dopisanih pored pojedinih skica i na pojedinim fotografijama uspjela sam atribuirati veći dio mozaika koji se čuvaju u Centru za kulturu Vela Luka i u drugim javnim prostorima u mjestu, a u atribuciji mi je uvelike pomogla i publikacija „Međunarodni susret likovnih umjetnika 1968.“. Atribuciji su doprinijeli i brojni novinski članci u domaćem i stranom tisku koji se čuvaju u Centru za kulturu Vela Luka te kontakt s pojedinim živućim autorima.

2 Godine 2005. u Centar za kulturu Vela Luka iz skladišta poduzeća „Komunalac“ preneseni su mozaci iz 1968. koji do tada nisu bili izlagani ni obrađivani, a na pojedinima su na poledini kredom bila dopisana imena autora. Na jednom od njih pisalo je „Corneille“ što se podudaralo s informacijom ispod fotografije u publikaciji „Međunarodni susret likovnih umjetnika Vela Luka 1968.“. Nakon toga svi su ovi mozaici prezentirani 2018. godine u prizemnoj izložbenoj prostoriji Centra za kulturu Vela Luka kao dio dokumentarne obljetničke izložbe „Međunarodni susret likovnih umjetnika u Veloj Luci/The International Encounter of Artists in Vela Luka“. Nakon izložbe mozaici su ostali trajno izloženi u prizemlju te s ranije postavljenim mozaicima na otvorenom u atriju Centra za kulturu Vela Luka tvore zaokruženu cjelinu mozaika nastalih u okviru Međunarodnih susreta likovnih umjetnika u Veloj Luci 1968. Svi ovi mozaci, kao i ostali dostupni mozaici u javnim prostorima Vele Luke, popisani su u katalogu navedene izložbe.

Stojan Čelić i Corneille, mozaik, 1968., mozaik 122 x 227 cm, Splitska banka u Veloj Luci (nekadašnji Klub Brodogradilišta „Geben“). Foto: Lujo Frlan

radu bio je inspiriran crtežima djece, a djelovao je pod snažnim utjecajem Miróa i Kleea. Do smrti je živio i radio u Parizu. Umro je 5. rujna 2010. U Nizozemskoj je 1946. održao svoju prvu samostalnu izložbu. Nakon toga odlazi u Budimpeštu, a zatim putuje u sjevernu Afriku što bitno utječe na njegovo stvaralaštvo. Putovao je i u Južnu Ameriku i na Kubu, a brojna putovanja bila su mu izvor inspiracije za stvaralaštvo. Prikupljao je djela afričke umjetnosti. Izlagao je u galerijama Maeght, Colette Allendy, Galerie Ariel, u New Yorku u galeriji Lefebvre. Izlagao je i u muzejima kao što su Muzej Curaçao, Palača lijepih umjetnosti u Bruxellesu, u muzeju Stedelijk u Amsterdamu. Od 1954. Corneille počinje raditi s novim medijima, prvo s bakropisom u ateljeu Williama Haytera u Parizu³, zatim u keramici s Asgerom Jornom, Wilfredom Lamom, Sebastianom

U ozračju poslijeratne razrušene Europe, CoBrA je težila kolektivnom stvaralaštvu, izražavanju oslobođenom konvencija i buđenju kreativnih nagona, iskonskog i nesvjesnog. Čest motiv u njihovim djelima su životinje ili bića antropomorfnih i zoomorfni obilježja, inspirirane dječjim stvaralaštvom.

Mattom, Enricom Bajem i Luciom Fontanom u Mazzotijevom ateljeu u Albisoli. O njegovom stvaralaštvu pisali su razni umjetnici i likovni kritičari poput Jean-Clarencea Lamberta.⁴ Dobitnik

³ Stanley William Hayter je engleski grafičar koji je živio u Parizu od 1930-ih i koji je povezan s nadrealizmom, a od 1940. s apstraktnim ekspresionizmom. Jedna njegova grafika nalazi se u fondusu Centra za kulturu Vela Luka i dio je Međunarodne poklon zbirke crteža, grafike i male skulpture. U njegovom poznatom pariškom Ateljeu 17 boravili su brojni značajni umjetnici, a pojedina djela ovih autora nalaze se u umjetničkom fondusu Centra za kulturu Vela Luka (Jean Clerté, Bernard Rancillac, Corneille, Kemal Širbegović).

⁴ Jean-Clarence Lambert (1930.), pjesnik, prevoditelj, esejist, likovni kritičar, urednik francuskog časopisa *Opus International*, sudionik je Međunarodnog susreta u Veloj Luci i autor jednog mozaika u Veloj Luci. Pisao je o pokretu CoBrA.

je brojnih priznanja, a radovi mu se nalaze i u zbirci Centra Georges Pompidou. Na njegovim slikama dominiraju jarke boje, a predstavljaju idiličan, gotovo dječji svijet u kojem su prisutne ptice, mačke, žene i sunce. Također je stvarao i skulpture u polikromnom drvu. Corneille je jedan od osnivača nizozemske grupe Reflex (1947.) i europskog poslijeratnog umjetničkog pokreta CoBrA.

Pokret je osnovan u kafiću Notre-Dame u Parizu 1948. godine, a osnovali su ga umjetnici iz Kopenhaga (Asger Jorn), Bruxellesa (Joseph Noiret i Christian Dotremont) i Amsterdama (Karen Appel, Constant i Corneille). Otuda i naziv grupe CoBrA koji je nastao na temelju inicijala matičnih gradova umjetnika: Co (penhagen), Br (uxelles) i A (msterdam). Iako je trajao samo četiri godine (1948. - 1951.), smatra se jednim od najutjecajnijih poslijeratnih umjetničkih pokreta. Pokretu su se kasnije pridružili umjetnici iz cijele Europe i SAD-a. U ozračju poslijeratne razrušene Europe, grupa je težila kolektivnom stvaralaštvu, izražavanju oslobođenom konvencija i buđenju kreativnih nagona, iskonskog i nesvjesnog. Čest motiv u njihovim djelima su životinje ili bića antropomorfnih i zoomorfnih obilježja, inspirirane dječjim stvaralaštvom. U težnji za kolektivnim izražavanjem često su zajedno radili na jednom djelu. Nisu se ograničavali jednim medijem nego su eksperimentirali s fotografijom, slikarstvom, skulpturom, nađenim predmetima i poezijom, a naglasak je bio na međunarodnoj suradnji. Stvarali su djela intenzivnih boja i smjelih oblika na tragu dječjih crteža, umjetnošću Afrike i Azije. U želji da se vrate primarnim izvorima stvaranja, tražit će umjetničke forme pošteđene standarda i konvencija zapadne kulture, poput totema i magičnih znakova primitivnih kultura, orijentalne kaligrafije, prapovijesne i srednjovjekovne umjetnosti. Također otkrivaju netaknute dijelove vlastite kulture, kao što su oblici nordijske narodne umjetnosti, primitivne umjetnosti, naivne umjetnosti i kreacije djece ili mentalno oboljelih. Stvorili su unikatne radove, mnoge tiskane publikacije i organizirali radionice, debate i izložbe, okupljajući međunarodne umjetnike. CoBrA je također bio i politički pokret, a marksistička uvjerenja njegovih osnivača igrala su vitalnu ulogu u stvaranju. Budući da su bili protivnici individualizma, često su zajednički stvarali freske,

Tri djela umjetnika Corneillea u Veloj Luci odlikuju se prepoznatljivim likovnim govorom ovog autora, kako u izboru motiva, tako i elementima forme i u kompoziciji. Zoomorfni motivi i motivi iz svijeta prirode česti su u njegovim prikazima, a osobito je u njegovim djelima čest motiv ptice.

publikacije, grafike i druge suradničke projekte kao na primjer u danskom Bregnarödu gdje su prostor u kojem su boravili mjesec dana ukrasili slikama, skulpturama i pjesmama. Činjenica da su živjeli i djelovali u poslijeratnom razdoblju u gradovima stradalim u Drugom svjetskom ratu bitno je utjecala na njihov izričaj. Često je sadržaj njihovih djela izražavao protivljenje dominantnim ideologijama i bio nadahnut događajima iz Drugog svjetskog rata. Prva velika izložba pokreta održana je u muzeju Stedelijk u Amsterdamu 1949. godine i izazvala je brojne kritike tiska i javnosti. Druga velika izložba održala se nekoliko mjeseci prije raspuštanja grupe u Liègeu u Belgiji, ali zbog sukoba unutar grupe neki su članovi odbili sudjelovati. Neki su nastavili surađivati i nakon raspada grupe. Corneille je tako surađivao s mnogim umjetnicima, uključujući pisca Huga Clausa koji je također bio suradnik CoBRA-e. Godine 2007. Corneille je imao retrospektivnu izložbu u Cobra Museum voor Moderne Kunst Amstelveen. Smatra se jednim od najvažnijih i najpopularnijih nizozemskih umjetnika druge polovice 20. stoljeća.

Tri djela umjetnika Corneillea u Veloj Luci, dva mozaika i jedan crtež, odlikuju se prepoznatljivim likovnim govorom ovog autora, kako u izboru motiva, tako i elementima forme i u kompoziciji. Zoomorfni motivi i motivi iz svijeta prirode česti su u njegovim prikazima, a osobito je u njegovim djelima čest motiv ptice. Na mozaiku u nekadašnjem prostoru Splitske banke prikazana je ptica sa žutim kljunom, isplaženog velikog crvenog jezika i raširenih krila

Corneille, mozaik, 52 x 52 cm, 1968., Centar za kulturu Vela Luka

Corneille, „Le monde du oiseaux VI“, 1979., tuš,
Međunarodna poklon zbirka crteža, grafike i male skulpture, Centar za kulturu Vela Luka

Na oba mozaika autor koristi osnovne boje kojima gradi dinamične kompozicije kontrastirajućih kolorističkih efekata. Motiv kruga javlja se na oba njegova mozaika, ali i kod drugih sudionika Međunarodnog susreta 1968. te slobodno možemo konstatirati da je krug najučestaliji motiv velolučkih mozaika.

smještena unutar crnog kruga obrubljenog plavim kockicama mozaika. Iznad ptice je velika plava kapljičasta forma obrubljena crnom. Noge ptice obrubljene su žutom bojom i izlaze iz crnog kružnog kadra te su čvrsto impostirane u kontinuirajuću horizontalnu vijugavu formu definiranu tamnosivom, svjetlosivom i žutom bojom. U središtu kompozicije prikazano je plavo oko ptice koje je u kontrastu sa žutim kljunom i crvenim jezikom.

Žutu, crvenu i plavu koristi i na mozaiku znatno manjeg formata koji se nalazi u prizemlju Centra za kulturu Vela Luka. Na ovom gotovo apstraktnom prikazu također se javlja motiv kruga po sredini kompozicije, a žuta kontinuirajuća linija dijeli prikaz na dva dijela. U donjem dijelu smještena je tamnozeleno formu nepravilnih kamenih ulomaka uokvirena bijelim kamenčićima koja sugerira oblik otoka, a omeđena je crvenom bojom. U gornjem registru iznad kružnice koja sugerira nebesko tijelo smještena je plava forma koja asocira na nebeski svod. Na oba mozaika autor koristi osnovne boje kojima gradi dinamične kompozicije kontrastirajućih kolorističkih efekata, a motiv kruga javlja se na oba njegova velolučka mozaika. Krug se javlja i kod drugih sudionika Međunarodnog susreta 1968. i slobodno možemo konstatirati da je krug najučestaliji motiv velolučkih mozaika. Na crtežu tušem pod nazivom „Le monde du oiseaux VI“ iz 1979. godine autor je prikazao pticu iz profila koja stoji u središtu kompozicije na kontinuirajućoj

horizontalnoj formi iscrtanoj vertikalnim linijama. Na vrhu glave ptice je kriješta koju tvore spiralne linije, po glavi su iscrtani krugovi, ispod njih slijede šire vertikalne linije raspoređene u dva niza, zatim slijede horizontalne tanke linije, a po njima su crne mrlje gusto raspoređene u središnjem dijelu. Korpus ptice u donjem dijelu znatno je širi od gornjeg i definiran je gusto raspoređenim rasterom širokih i kraćih vertikalnih i horizontalnih linija frenetičnog učinka koji je u kontrastu s tankim ptičjim nogama antropomorfnih odlika. Autorov rukopis je energičan, gotovo silovit, a očituje se u dužim i kraćim vodoravnim i okomitim linijama, međusobno suprotstavljenim, u gustom linijskom rasporedu, brzo nanesenim mrljama, pa čitava kompozicija djeluje živo, pokrenuto i titravo čemu doprinosi i kontrast crne boje i bijele papirnate podloge.

Djela nizozemskog umjetnika Corneilla u Veloj Luci, suosnivača i sudionika velikog i utjecajnog europskog umjetničkog pokreta CoBrA, još su jedno značajno svjedočanstvo o dometima Međunarodnih susreta likovnih umjetnika u Veloj Luci, a međusobne utjecaje i veze među sudionicima susreta svakako treba nastaviti istraživati.

Literatura

Celić, Stojan (ur.). *Međunarodni susret likovnih umjetnika Vela Luka '68*, Vela Luka: Narodno sveučilište Vela Luka 1968.

Dragojević Ćosović, Rada (ur.). *Međunarodni susret likovnih umjetnika u Veloj Luci 1968./The 1968 International Encounter of Artists in Vela Luka* (katalog izložbe). Vela Luka: Centar za kulturu Vela Luka, 2020.

Stokvis, Wilemijn. *The History of a European Avant-Garde Movement Cobra 1948-1951*. 2017.

Web izvori

<https://hr.shinshu-navi.com/how-cobra-became-one-of-europes-biggest-art-movements-2a0e42a6c>

The Museum of Modern Art – New York. URL: <https://www.moma.org/artists/1246>

<https://www.restauratieatelier.com/wp-content/uploads/2013/01/Corneille.pdf>

<https://hrv.couriertrackers.com/cobra-marxist-expressionism-postwar-generation-page-350322>